

Tisková zpráva

Názory občanů na úroveň sociálního zabezpečení v ČR a alokace veřejných prostředků – listopad/prosinec 2021

- ⊙ Dvě třetiny dotázaných hodnotí finanční zajištění ve stáří spíše nebo velmi špatně (pětina dotázaných „velmi špatně“). Podobně dopadlo hodnocení podpory bydlení.
- ⊙ Naopak zdravotní péči a školství a vzdělávání hodnotí sedm z deseti dotázaných spíše nebo velmi dobře („velmi dobře“ desetina).
- ⊙ Alokace veřejných prostředků by se měla zvýšit v oblasti starobních důchodů a zdravotnictví (dvě třetiny dotázaných).
- ⊙ Oproti roku 2019 se významně zlepšilo hodnocení sociální politiky v oblasti zdravotní péče (o 11 %) a školství (o 6 %), zajištění v době nemoci (o 8 %) i financí ve stáří (o 6 %).
- ⊙ Oproti roku 2019 se zvýšila potřeba navyšovat veřejné prostředky v položkách zemědělství, průmyslu a podnikání a kultury (reflexe dopadů pandemie).

Zpracoval:
Milan Tuček
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR.
Tel.: 210 310 593

V listopadu a v prosinci 2021 zařadilo CVVM do svého pravidelného šetření blok otázek týkajících se sociální politiky. V rámci tohoto bloku jsme se ptali na to, v jaké míře je podle občanů České republiky zajištěno sociální zabezpečení v jednotlivých oblastech i na hodnocení úrovně sociální politiky celkově. Zároveň jsme do výzkumu zařadili blok otázek zjišťující, v jakých oblastech by se měly navýšit či snížit finanční prostředky z veřejných zdrojů s cílem ukotvit oblast sociálních politik v rámci hodnocení výdajů státního rozpočtu. Naposledy byly stejné otázky položeny v prosinci 2019.

Graf 1 zachycuje, jak občané aktuálně hodnotí zajištění ve vybraných oblastech sociální politiky, a zároveň ukazuje i hodnocení sociální politiky celkově. Za pozornost stojí, že hodnocení „velmi dobře“ je zastoupeno ve všech položkách jen jednotkami procent. Z výsledků vyplývá, že sledovanými oblastmi, jejichž zajištění pozitivně hodnotí alespoň polovina české veřejnosti, jsou školství a vzdělávání, zdravotní péče a zajištění v nezaměstnanosti.

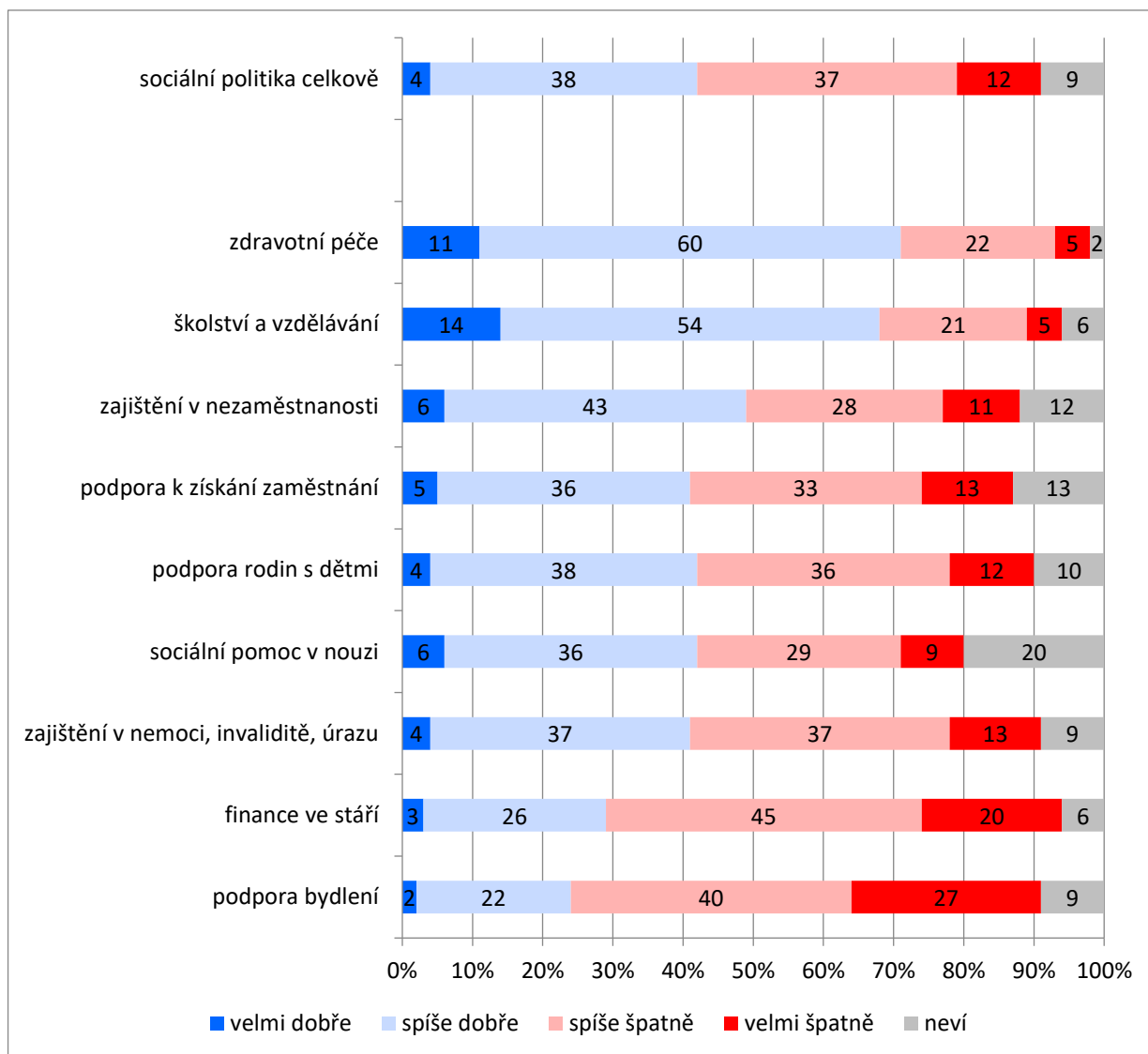
Konkrétně oblast zdravotní péče, která dopadla v hodnocení nejlépe, hodnotí „velmi dobře“ a „spíše dobře“ sedm z deseti dotázaných (71 %), čtvrtina (27 %) si myslí opak a jen 2 % respondentů se nedokázala vyjádřit. V případě školství a vzdělávání byl podíl příznivého hodnocení podobný, i když nepatrně nižší (68 %), kriticky se k zajištění této oblasti vyjadřovala také čtvrtina (26 %) a 6 % uvedlo, že neví. U zajištění v nezaměstnanosti se vyslovila polovina (49 %) dotázaných pozitivně, 39 % negativně a odpověď „nevím“ uvedlo 12 %. U položky podpora při zisku zaměstnání již převažuje negativní hodnocení nad pozitivním (46 % ku 41 %).

Ostatní hodnocené oblasti jsou s jednou výjimkou představovanou pomocí v nouzi, kde při relativně vysokém podílu nerozhodných odpovědí ještě nepatrně převažovalo pozitivní hodnocení nad negativním v poměru 42 % k 38 %, naopak většinově vnímány jako spíše špatně nebo velmi špatně zajištěné. Nejhorší hodnocenou oblastí je podpora bydlení, kde negativní hodnocení uvedly dvě třetiny (67 %) dotázaných a jen čtvrtina (24 %) uvedla hodnocení pozitivní. Podobné názorové spektrum bylo zjištěno u finančního zajištění ve stáří, jež jako špatně zajištěné hodnotí téměř dvě třetiny (65 %) dotázaných, zatímco tři desetiny (29 %) je považují za dobře zajištěné. U zajištění v nemoci,

při úrazu či invaliditě bylo 41 % pozitivních odpovědí a 50 % negativních. Další v pořadí podle negativního hodnocení je podpora rodin s dětmi: 42 % ku 48 %.

Zajištění sociální politiky celkově příznivě vnímá 42 % dotázaných, zatímco 49 % si myslí, že sociální politika celkově je zajištěna špatně.

Graf 1: Názory na zajištění vybraných oblastí sociální politiky v ČR¹

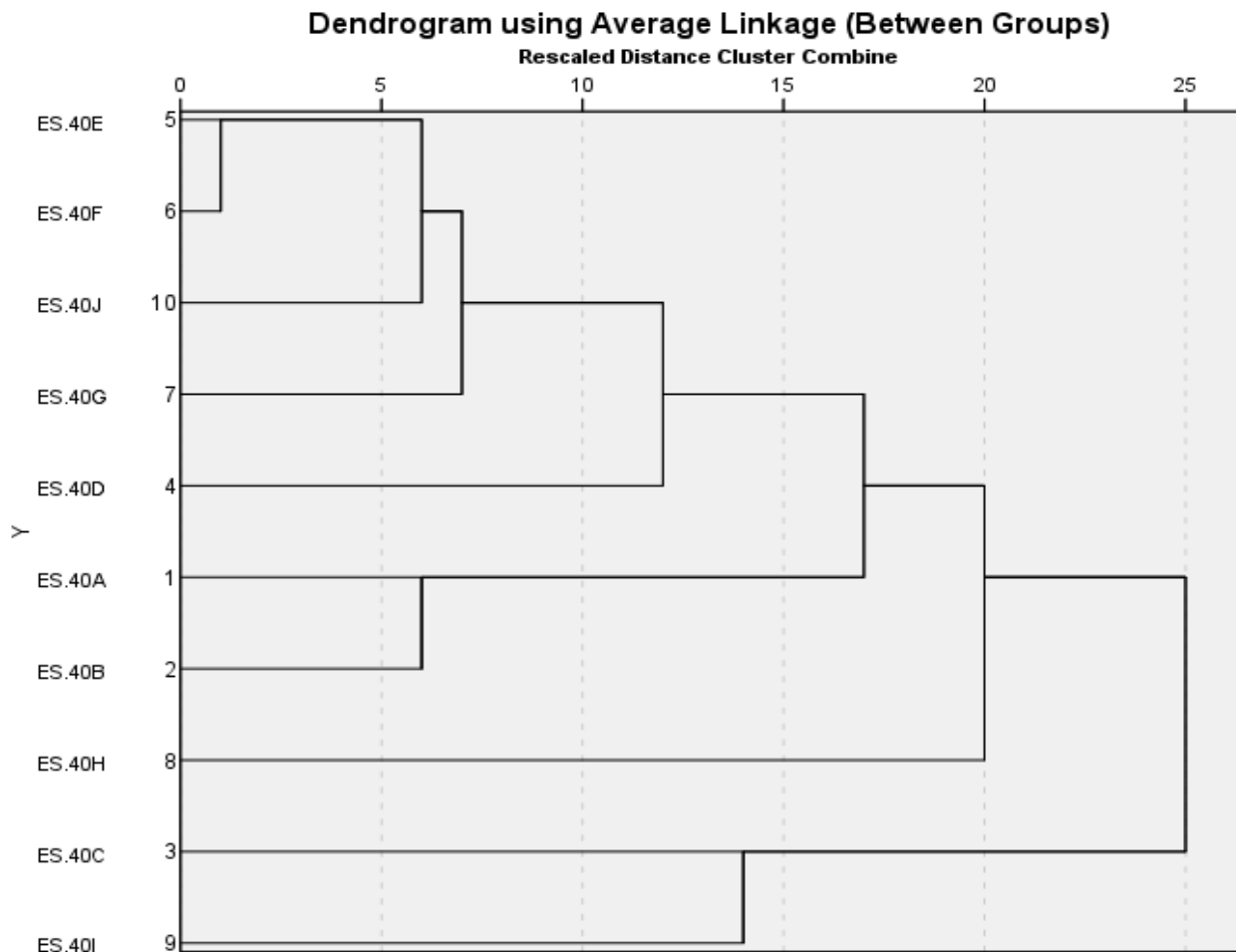
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 13. 11. – 27. 12. 2021, 874 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jednotlivé položky korelují s tímto souhrnným pohledem v rozmezí 0,5-0,6 Pearsonova korelačního koeficientu (nejnižší korelace je s podporou bydlení, nejvyšší s pomocí v nouzi).

Faktorová analýza odhalila, že daná baterie otázek v sobě zahrnuje pouze jeden faktor vyčerpávající 55 % variance. Pokusili jsme se aplikací klastrové analýzy přeci jen odhalit nějakou vnitřní strukturu (podobnost) položek baterie.

¹ Znění otázky: „Jsou podle Vás v České republice následující oblasti zajištěny dobře nebo špatně? a) Finanční zajištění ve stáří, b) zajištění v nemoci, při úrazu, invaliditě, c) zdravotní péče, d) podpora rodin s dětmi, e) zajištění v nezaměstnanosti, f) sociální pomoc v nouzi, g) podpora k získání zaměstnání při jeho ztrátě, h) podpora bydlení, i) školství a vzdělávání, j) sociální politika celkově.“ Možnosti odpovědí byly: velmi dobře, spíše dobře, spíše špatně, velmi špatně.

Výsledkem je následující grafické zobrazení postupného propojování položek míry zajištění uvedených oblastí. Nejblíže k sobě jsou podpora v nezaměstnanosti a sociální podpora v nouzi. Na ty se váže celkové hodnocení sociální pomoci. Dále jsou k sobě blízké zajištění ve stáří a zajištění v nemoci, při úrazu či invaliditě. Blízké jsou si i zdravotní péče a školství a vzdělávání (jde o instituce, je otázka, jak jsou vnímány jako součást sociální politiky), které zároveň nejméně souvisí s ostatními položkami baterie.

ES.40: A Finanční zajištění ve stáří, B zajištění v nemoci, při úrazu, invaliditě, C zdravotní péče, D podpora rodin s dětmi, E zajištění v nezaměstnanosti, F sociální pomoc v nouzi, G podpora k získání zaměstnání při jeho ztrátě, H podpora bydlení, I školství a vzdělávání, J sociální politika celkově

Podrobnější analýza názorové podmíněnost věkem, vzděláním, životní úrovní a politickou orientací prokázala, že jejich vliv je vesměs statisticky nevýznamný. Pouze položka „sociální politika celkově“ statisticky významně korelovala (.15) s levopravou orientací tak, že se hodnocení zhoršuje od levicově orientovaných respondentů k pravicově orientovaným.

Vývoj názorů od roku 2011, kdy byla baterie otázek poprvé zařazena do výzkumu, ukazuje následující tabulka. Když se soustředíme pouze na názorové posuny od posledního šetření v roce 2019, tak zjistíme, že došlo ke statisticky významnému nárůstu pozitivního hodnocení u čtyř položek: školství, zdravotní péče, zajištění v nemoci a zajištění ve stáří. K mírnému zhoršení došlo u položky podpory k získání zaměstnání.

Z desetiletého porovnání je patrný vzestupný trend pozitivního hodnocení ve všech položkách s výjimkou podpory bydlení. Vesměs jde o zdvojnásobení původních hodnot. Meziroční vzestup pozitivního hodnocení ve většině položek v roce 2018 se nepochybně promítl i do 10 bodového nárůstu celkového hodnocení sociální politiky mezi roky 2016 a 2018, který letošní výzkum znovu potvrdil.

Tabulka 1: Názory na zajištění vybraných oblastí sociální politiky v ČR (časové srovnání v %)

	XI/11 +/-	XI/12 +/-	XI/13 +/-	XI/14 +/-	XI/15 +/-	XI/16 +/-	XI/18 +/-	XII/19 +/-	XI/21 +/-
sociální politika celkově	18/77	14/82	19/76	24/69	23/69	30/63	40/53	42/51	42/49
školství a vzdělávání	57/36	53/39	65/28	73/21	67/27	65/29	70/24	62/32	68/26
zdravotní péče	54/45	51/48	59/40	69/30	62/37	63/35	67/32	60/37	71/27
zajištění v nezaměstnanosti	24/69	18/76	21/74	23/68	28/64	37/55	44/45	52/42	49/39
podpora k získání zaměstnání	17/73	12/80	14/78	14/75	22/69	32/56	41/45	46/43	41/46
sociální pomoc v nouzi	21/65	18/70	25/63	26/57	28/59	33/53	39/45	42/44	42/38
podpora rodin s dětmi	22/72	18/76	22/72	27/65	23/71	29/64	34/59	42/53	42/48
zajištění v nemoci, invaliditě, úrazu	23/74	19/78	20/75	26/69	23/72	25/70	29/64	33/62	41/50
podpora bydlení	21/68	22/67	24/66	25/63	24/66	28/61	25/66	27/66	24/67
finance ve stáří	16/81	14/84	14/83	17/80	17/79	18/79	24/71	23/74	29/65

Pozn.: Tabulka uvádí souhrnné procentuální podíly pozitivního (velmi dobře + spíše dobře) a negativního (spíše špatně + velmi špatně) hodnocení.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Podobně jako v roce 2019 jsme do listopadového šetření zařadili otázku věnovanou alokaci veřejných prostředků do různých oblastí, z nichž některé byly již v předchozí otázce. Poprvé byla daná otázka položena v roce 2015. Znění otázky je v názvu následující tabulky (tabulka 2), možné odpovědi jsou v názvech sloupců.

Tabulka 2: V porovnání se současným stavem by se mělo množství veřejných prostředků vynakládaných na následující oblasti navýšit, zůstat stejné nebo snížit? (v %)

	Výrazně navýšit	Mírně navýšit	Zůstat stejné	Mírně snížit	Výrazně snížit	Neví
Starobní důchody	26	41	27	3	0	3
Zdravotnictví	25	41	29	3	0	2
Podpora zemědělství	18	35	36	7	1	3
Dopravní infrastrukturu (dálnice, železniční koridory apod.),	14	31	46	5	0	4
Ochrana životního prostředí	18	27	42	8	2	3
Vzdělání	15	30	44	6	1	4
Sociální dávky	8	24	45	14	4	5
Podpora v nezaměstnanosti a programy pro nezaměstnané	6	26	44	13	2	9
Podpora průmyslu a podnikání	10	29	48	7	1	5
Policie a soudní orgány	4	17	53	16	7	3
Kultura	5	17	52	16	6	4
Armáda a obrana	4	14	48	21	9	4

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 13. 11. – 27. 12. 2021, 874 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Veřejnost by navyšovala na prvním místě starobní důchody, na druhém výdaje na zdravotnictví a na třetím místě by posílila výdaje na zemědělství. Naopak spíše snížit, než zvyšovat by se měly prostředky pro armádu a obranu. V případě kultury a policie a soudů jsou podíly pro zvýšení i snížení statisticky vyrovnané při výrazně nejvyšším podílu zachování současné úrovně. U ostatních položek převažuje zvýšení nad snížením, ovšem jinak v odpovědích se rovněž nejčastěji objevuje názor, že by podpora měla zůstat stejná, což fakticky platí o všech zkoumaných oblastech s výjimkou starobních důchodů a zdravotnictví, kde maximálním podílem byla varianta „mírně zvýšit“.

Tabulka 3: Zvyšování / snižování veřejných prostředků v časovém srovnání

	2015 +/-	2016 +/-	2018 +/-	2019 +/-	2021 +/-
Starobní důchody	75/4	76/3	75/2	73/4	67/3
Zdravotnictví	63/3	65/3	73/3	68/4	66/3
Vzdělání	40/7	45/6	50/7	45/6	45/7
Dopravní infrastrukturu (dálnice, železniční koridory apod.),	31/12	39/11	50/7	52/5	45/5
Ochrana životního prostředí	33/14	33/15	46/12	46/6	45/10
Podpora zemědělství	32/13	43/13	46/13	45/10	53/8
Sociální dávky	45/16	37/19	38/22	32/24	32/18
Podpora v nezaměstnanosti a programy pro nezaměstnané	46/11	35/13	36/17	27/21	32/15
Podpora průmyslu a podnikání	32/15	26/13	33/15	30/13	39/8
Armáda a obrana	18/34	21/34	25/37	17/24	18/30
Policie a soudní orgány	17/31	16/33	23/23	20/18	21/23
Kultura	16/24	14/13	19/24	15/23	22/22

Pozn.: Tabulka uvádí souhrnné procentuální podíly navýšení (výrazně + mírně navýšit) a snížení (výrazně + mírně snížit).

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Oproti minulému šetření se statisticky významně zvýšila podpora zemědělství, průmyslu a podnikání a také kultury (zřejmě v souvislosti s jejich postižením koronavirovou epidemií) o sedm až devět procentních bodů. O šest procentních bodů se snížilo navýšení u starobních důchodů (několikrát navýšení důchodů v posledních letech).

Faktorová analýza strukturovala dotazované oblasti do tří faktorů (58 % vyčerpané variance):

-zemědělství, průmysl, vzdělání, zdravotnictví, životní prostředí a dopravní infrastruktura (=intervence státu do ekonomiky a základních služeb)

-policie, armáda (=bezpečnost)

-sociální dávky, nezaměstnanost, důchody (=oblast sociální politiky)

Podmíněnost názorů na navýšení či snížení finančních prostředků ve zjišťovaných oblastech základními sociodemografickými charakteristikami dotázaných je podobně jako u hodnocení sociální politiky statisticky nevýznamná. Pouze u položky starobní důchody se podle očekávání výrazně prokázal vliv věku (korelační koef. -.21 – čím vyšší věk, tím výraznější navýšení).

Určitá souvislost mezi hodnocením oblastí sociální politiky a jejich prioritami z hlediska financování u příslušných položek existuje. Jde o oblast starobních důchodů – hodnota korelačního koeficientu -.41 znamená, že negativní hodnocení významně zvyšuje prioritu zvyšování důchodů. Analogicky to platí pro dávky v nezaměstnanosti (korelace -.45). Pro položky zdravotní péče a vzdělání souvislost je sice statisticky významná, ale hodnota korelačního koeficientu je poloviční.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v21-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>13.11. – 27.12. 2021</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Pohlaví, věk, vzdělání, kraj velikost místa bydliště, ekonomické postavení a užívání internetu, věk x vzdělání, pohlaví x kraj, věk x kraj, vzdělání x kraj a velikost místa bydliště x kraj</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>874</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>105</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>es.40, es.42</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>es220217</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>17. února 2022</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíří námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

„Aktivita byla podpořena Strategii Akademie věd AV21 v rámci výzkumného programu "Globální konflikty a lokální souvislosti: kulturní a společenské výzvy".